N°. 27. 1861.

NEDERLANDSCHE STAATS-COURANT.

JE MAINTIENDRAI.

De prijs dezer Courant met het Bijblad is f 30 in het jaar; die van de Courant alleen f 20 en van het Bijblad alleen f 15.

De prijs der advertentien is 25 cents voor den regel bij iedere plaatsing, buiten de zegelgelden en brieftporten.

DONDERDAG 31 JANUARIJ.

Bij deze Courant behoort een Bijvoegsel.

NEDERLANDEN.

Bij Koninklijk besluit van 26 Januarij 1861, n°. 51, is aan de heeren *C. van der Leeuw*, commies der posterijen van de 2de klasse, en *O. F. Werdmuller van Elgg*, commies der posterijen van de 3de klasse, op hun verzoek, eervol ontslag uit die betrekking verleend; en zijn voorts benoemd:

tot commies der posterijen van de 2de klasse, de heer *W. Slichtenbree*, thans commies van de 3de klasse;

tot commiesen der posterijen van de 3de klasse, de heeren *P. J. C. van Schuylenburgh*, *W. J. Snellen*, *J. W. J. IJsset de Schepper*, en *E. E. H. Leinweber*, thans surnumerairen bij hetzelfde vak van administratie;

tot surnumerairen bij het vak der posterijen, de heeren *H. J. H. Bouwmeester*, *L. M. H. Gudde*, *A. J. M. Ledeboer* en *J. F. W. van Veeren*, thans respectivelijk werkzaam als geagreëerde klerk op de postkantoren te Winterswijk, Venlo, Deventer en Velp.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN.

Bij den Minister van Binnenlandsche Zaken is ten behoeve der slagtoffers van den watersnood, ontvangen:

Van den heer Commissaris des Konings in *Zeeland*:

a. f 1079.81 wegens in onderscheiden gemeenten dier provincie ingezamelde gelden;

b. " 167.63 wegens bij hem en bij den heer mr. *Byleveld* te *Middelburg* ingekomen giften.

te zamen f 1247.44.

Van den heer Commissaris des Konings in *Friesland*:

f 980.30 wegens in onderscheiden dorpen dier provincie ingezamelde gelden.

Van den burgemeester van *IJsselmonde* f 468.75, bedrag der in die gemeente ingezamelde gelden, met inbegrip der opbrengst ad f 47.50 van eene gehoudene uitvoering door leden eener zangvereeniging aldaar.

VERSLAG DER COMMISSIE, *benoemd bij Koninklijk besluit van 27 Mei 1860, n°. 56, tot het doen van onderzoek naar den tegenwoordigen toestand der Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, en het indienen van zoodanige voorstellen, als waartoe dat onderzoek haar aanleiding zal hebben gegeven*; — uitgebragt op 24 November 1860.

Aan Zijne Majesteit den Koning.

SIRE!

Ter voldoening aan Uwer Majesteits besluit van 27 Mei jl., n°. 56, heeft de daarbij ingestelde commissie op den 7den Junij 1860 hare eerste vergadering gehouden en daarmede de haar opgedragen werkzaamheden aangevangen, welke sedert dien tijd met de meeste belangstelling werden voortgezet.

Zij heeft hare taak beschouwd tweeledig te zijn: 1°. het onderzoek naar den tegenwoordigen toestand der Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam; 2°. het doen van een voorstel, zoo mogelijk strekkende tot eene rationele verbetering van dien toestand.

Wat het eerste punt betreft, is zij tot de ervaring gekomen, dat die inrigting en het onderwijs, aldaar in alle vakken van kunst gegeven, veel te wenschen overig laten.

De oorzaak hiervan mag niet worden geacht gelegen te zijn in gebrek aan bekwaamheid of belangstelling der onderwijzers, maar reeds in den grondslag der instelling zelf. De Koninklijke Akademie diende ter vervanging der oude teeken-akademie, op breedere schaal, met bijvoeging van onderwijs in de beeldhouw- en graveerkunst; en eerst langzamerhand heeft men daaraan de eischen gedaan, die alleen kunnen worden gevergd van eene kunst-universiteit, op gansch andere grondslagen gebouwd. In den loop des tijds kwam daarbij de invloed van den algemeenen aandrang tot bezuiniging, die ook hier alle breedte van handeling onmogelijk maakte, en die, door opheffing van het stipendium van den Staat, dat om de twee jaren, na gehouden concours, plagt te worden toegekend aan den bekroonden kweekeling, de belangstelling van jonge kunstenaars in de instelling aanmerkelijk verzwakte. De commissie meent dit als feit te mogen aanvoeren, zonder dat zij daardoor geacht wil worden toe te stemmen, dat juist het geld dat aan de rijkstoelagen tot het doen van kunstreizen besteed werd, algemeen goede vruchten zoude hebben gedragen. Integendeel, zij meent dit te mogen betwijfelen, en zoude dan ook de wederinvoering der rijkstoelagen tot zoodanig doel niet wenschelijk achten. Genoeg is het, dat het ongunstig verschijnsel worde opgemerkt, dat, blijkens de jaarlijksche verslagen van burgemeester en wethouders aan den raad van Amsterdam omtrent den toestand dier gemeente, het getal der *leerlingen* ongeveer op dezelfde hoogte blijft, terwijl dat der *kweekelingen* juist vermindert.

In plaats van zich naar de behoeften des tijds te kunnen wijzigen, heeft er alzoo niet alleen stilstand, maar zelfs teruggang plaats gevonden, ondanks de zorg der directeuren, en van het te beperkt getal van onderwijzers, die somwijlen met persoonlijke geldelijke opofferingen al het hunne bijbragten, om het krakende gebouw te helpen schragen.

In dezen toestand bij voortduring blijvende, zal het eindelijk van zelf moeten ineen storten; — een treurig vooruitzigt, welks verwezenlijking, bij de tegenwoordige behoeften eener beschaafde maatschappij, en bij den niet meer betwijfelden invloed, dien de kunst in overeenkomst en zamenwerking met de wetenschap noodwendig op de ontwikkeling des menschelijken geestes moet uitoefenen, waardoor zij in het leven onmisbaar wordt, waarlijk beklaaglijk zijn zou.

Dien ten gevolge heeft de commissie het noodzakelijk geoordeeld om, beantwoordende aan het haar geschonken vertrouwen, een voorstel te moeten doen, strekkende tot eene rationele verbetering van dezen onhoudbaren toestand.

Hare voornaamste handeling is alzoo geweest de zamenstelling van een nieuw reglement, dat zij de eer heeft bij deze over te leggen.

Reeds bij eene oppervlakkige inzage zal het blijken, dat daarin datgene behouden is gebleven, wat in het oude reglement van voortdurende waarde kan worden geacht. Groot verschil daarentegen bestaat er in de opvatting van den aard, de regeling en de uitbreiding van het onderwijs.

Aan den kunstenaar in het algemeen worden thans eischen gedaan, zeer verschillend van datgene waarmeê men zich in vroegere dagen tevreden hield; men wil hem — en te regt — wetenschappelijk gevormd, dat is, toegerust met die wetenschappelijke kennis, die tot zijn kunstvak in minder of meer naauwe betrekking staat. Bij voorbeeld: bij de hoogte, die de historische kennis in onze dagen heeft bereikt, verlangt men ook van den figuurschilder, dat zijne historische voorstellingen zich den banden van het conventionele ontworstelen, en in karakter, costuum en alles wat tot de physionomie van een bepaald tijdvak of tijdstip behoort, eene uitdrukking van waarheid bezitten.

Intusschen is het de ervaring van eeuwen, dat de meeste kunstenaars, en daaronder zelfs de uitstekendsten, worden geboren uit een maatschappelijken stand, waar de middelen tot het genieten van dergelijk onderwijs, of ook maar tot zoo uitgebreide zelfstudie noodzakelijk, dikwerf worden gemist.

Kunst, in het leven even zeer eene behoefte zijnde als wetenschap, en het wetenschappelijk onderwijs op behoorlijke schaal door den Staat opgerigt en in stand gehouden wordende, mag het kunstonderrigt, in zijne verschillende vertakkingen, naar het ons voorkomt, niet langer achter staan; en zelfs al konden wij aanvankelijk geneigd zijn om te blijven volharden op het oude standpunt, een blik op hetgeen daaromtrent in andere landen geschiedt, waar juist in ruime mate wordt gevonden wat bij ons ontbreekt, zou ons tot andere denkbeelden moeten doen komen.

Daaruit vloeit van zelf voort de belangrijke uitbreiding van het onderwijs, in art. 19 van het ontwerp-reglement opgenomen.

Ten opzigte van die uitbreiding zijn der commissie noodzakelijk voorgekomen acht verschillende wetenschappelijke vakken, waarin het onderrigt moet worden gegeven bepaaldelijk met een blik op de behoefte des kunstenaars.

Twee dier vakken, namelijk wis- en doorzigtkunde en ontleedkunde (in het bedoelde art. 19 onder n°. 1 en 4 aangeduid) werden reeds bij voortduring onderwezen, maar op zoo bekrompen schaal en met zoo weinig begrip van de behoefte des kunstenaars, dat er een zeer gering gebruik van werd gemaakt; ditzelfde vond bij de algemeene geschiedenis en die des vaderlands in zoo hooge mate plaats, dat die lessen eindelijk geheel hebben opgehouden.

Deze vakken zijn dus wel niet als nieuw te beschouwen, maar moeten toch geheele hervorming ondergaan en als vernieuwd bij de nieuw aangebragte worden gevoegd.

De opmerking zoude kunnen gemaakt worden, dat een deel dezer wetenschappen, met name de wis- en doorzigtkunde, de toegepaste natuur- en scheikunde, de algemeene geschiedenis, de geschiedenis des vaderlands en der Nederlandsche letteren, reeds op de scholen worden onderwezen. Men zoude zich daarbij evenwel op een niet ongewoon verkeerd standpunt stellen, geen verschil makende, in de geschiedenis bij voorbeeld, tusschen het dorre geraamte van vele jaartallen, namen en feiten, waarmede het lager, en zelfs ten deele nog het middelbaar onderwijs zich moet bezig houden, en tusschen de bezielde voorstelling der, zoowel algemeene en bijzondere groote als eene menigte kleine toestanden en de afdaling tot soms schijnbaar geringe onderdeelen daarvan, die de kennis des jongen kunstenaars moeten vermeerderen, zijne verbeelding verlevendigen en zijn blik op de menschelijke hartstogten en gemoedsbewegingen verscherpen.

En waar wordt het den kunstenaar zoo noodzakelijk onderwijs in onze *oudheden* en in de *geschiedenis der kunst* verstrekt? In onze *oudheden*, waarvan de kennis zelfs voor den minsten illustrateur eener

vaderlandsche historie een volstrekt vereischte is, wil hij zich niet leenen tot voortdurende verspreiding van allerlei valsche voorstellingen onzer vroegere toestanden, waarmede wij sedert jaren worden overstroomd?

In de *geschiedenis der kunst*, waarvan men zonder de minste overdrijving mag zeggen, dat deze voor verreweg het meerendeel onzer kunstenaars, en van een groot aantal kunstliefhebbers daarbij, eene onbekende wereld is?

Zal men nu antwoorden: de kunstenaar schaffe zich dan eenige der daarover geschreven werken aan? Maar dat zou gelijk staan, als of men tegen den jongen geleerde sprak: » Collegien hebt ge niet waar te nemen: koop u slechts boeken", en men op deze wijze vormde advocaten, doctoren, theologanten, litteratoren en philosophen.

Hierbij nu valt te herinneren aan het hierboven reeds aangevoerde, dat de jonge kunstenaars veelal voortkomen uit een maatschappelijken stand, waar het fortuin op zijn best in staat is om de noodzakelijkste behoeften des levens te bestrijden.

Zal intusschen, ook bij het tot stand brengen van al dit zoo noodzakelijk onderwijs, gebrek aan belangstelling en de daaruit volgende kwijning zich niet weder op nieuw vertoonen, zal het bovendien de zoo wenschelijke vruchten dragen, — dan dient de akademie in staat te worden gesteld om onderwijzers te erlangen, van wie zij de overtuiging mag hebben, dat zij de vereischte eigenaardige geschiktheid bezitten. De voldoende gelegenheid tot goede keuze mag gerekend worden te bestaan; men mag de hoop voeden, dat Nederland mannen oplevert, specialiteiten in hun vak, wien het aan kracht noch lust ontbreekt om zich aan het verlangde onderwijs toe te wijden. Voor het oogenblik bestaat echter hier nog een hinderpaal: de geringheid der bezoldiging. Intusschen vereischen de vier kunstvakken en sommige der wetenschappelijke vakken een volkomen toewijding daaraan, eene gezette studie, en die is niet te verwachten, veel minder te vergen, van den man, wiens gering inkomen hem dwingt om door bijzaken in zijn huisselijk tekort — zorgen die bovendien altoos ongunstig op de stemming des studerenden en onderwijzenden werken — te voorzien.

Het is daarom, dat de commissie zich veroorlooft hierbij te voegen een staat van uitgaven, inhoudende de bestaande en verhoogde of ook geheel nieuwe bezoldigingingen, zoo als zij meent dat die naar billijkheid zou kunnen worden ingerigt, en waardoor de bestaande geheel onvoldoende som van ongeveer tien duizend gulden met nog twaalf duizend gulden vermeerderd wordt.

Met de verhoogde jaarlijksche uitgaven, specifiek in dezen staat uitgedrukt, zal dan de Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten in Nederland jaarlijks ongeveer f 26,000 kosten; waarvan evenwel behoort te worden afgetrokken het bedrag der leergelden; ofschoon aan den anderen kant niet mag worden verzwegen dat de eerste inrigting van den verlangden toestand nog bovendien eene dadelijke uitgave van f 6000 vereischt, waarvan de bijzonderheden mede in den bijgevoegden staat zijn opgenomen.

Voorwaar die uitgave zal geenszins overdreven genoemd worden, in vergelijking met de schatten, die men bij voorbeeld in Belgie aan het onderwijs in en de bevordering van de beeldende kunsten besteedt.

Bij de onzekerheid, welken bijval hare voorstellen zullen verwerven, heeft de commissie het onraadzaam en zich, met het oog op den ontvangen last, ook onbevoegd geacht, zich tot het bestuur der hoofdstad te wenden met de vraag, of men op de bijdrage, van stadswege jaarlijks voor deze inrigting verstrekt wordende, bij voortduring mag rekenen. Het overleg omtrent het aandeel, dat die stad in de jaarlijksche onkosten zal dragen, behoort eigenaardig tot de bemoeijingen van den heer Minister van Binnenlandsche Zaken, zoodra Uwe Majesteit zich in beginsel met de voorstellen Uwer commissie mogt hebben vereenigd. Het komt echter voor aan geen redelijken twijfel onderhevig te zijn, of de Regering der stad Amsterdam, die thans aan de Koninklijke Akademie een subsidie van f 7000 's jaars verleent en daarenboven een geschikt gebouw kosteloos daarvoor beschikbaar stelt, zal tot voortdurende toekenning van dat dubbele subsidie genegen blijven, als zij ontwaart, dat die inrigting belooft door eene goede hervorming eene geheele opbeuring uit haren thans kwijnenden toestand te zullen ondervinden. Het stedelijk bestuur zal te eerder er toe besluiten, bij de overweging, dat het, als de Koninklijke Akademie te niet ging, wel zoude verpligt zijn tot de oprigting eener geheel stedelijke teeken-akademie, op den voet, als in de meeste groote steden van ons land gevonden worden.

Het denkbeeld is in de commissie overwogen, om de Koninklijke Akademie uitsluitend tot eene lands-hoogeschool voor de beeldende kunsten te verheffen; in welk geval er van stadswege eene voorbereidende school zou moeten opgerigt worden. De kweekelingen zouden dan van die school, gelijk van de overige gemeentelijke inrigtingen van dien aard in vele steden van ons land, tot de Koninklijke Akademie overgaan, ter bekoming van uitsluitend onderwijs voor meergevorderden, gelijk men nu van de gymnasia overgaat tot *ééne* der rijks-universiteiten. In dat geval zoude de Koninklijke Akademie als zuivere rijksinstelling noodwendig geheel op 's Rijks kosten moeten worden in stand gehouden. Eene veelzijdige beschouwing deed echter dit denkbeeld aan de groote meerderheid der commissie verwerpelijk voorkomen. Zij was van oordeel, dat er van bekwame docenten dubbel nut kon worden getrokken, wanneer in dezelfde plaats de hoofdleiding van het onderwijs aan hen werd toevertrouwd zoowel voor eerstbeginnenden, als voor meer gevorderden. Het kwam haar voor, dat in de hoofdstad des Rijks, waar billijker wijze de Koninklijke Akademie gevestigd moet blijven, zamensmelting van lager en verder voortgezet onderwijs in de beeldende kunsten aan dezelfde inrigting allezins mogelijk en in velerlei opzigt wenschelijk is. Een gevolg van deze hare zienswijze, vooral gegrond op het belang van het onderwijs zelf, is tevens vermindering van kosten. Eene gemengde instelling, waartoe de gemeente het hare bijdraagt, moet noodwendig mindere uitgaven vereischen, dan het gezamenlijk bedrag der kosten voor twee inrigtingen wezen zou.

Gaat nu het Amsterdamsch stadsbestuur met de reeds genoemde dubbele bijdrage voort, gelijk redelijker wijze verwacht mag worden, dan schijnt het billijk, dat al de meerdere kosten, welke de nieuwe inrigting vorderen zal, worden gedragen door het Rijk.

Voor het nut, dat van de nieuwe regeling verwacht mag worden, is de geraamde som van kosten werkelijk niet hoog te noemen. En deze jaarlijksche uitgaven, hoe weinig overdreven op zich zelve, zouden nog aanmerkelijk kunnen worden verminderd, wanneer de Regering kon treden in het aannemen van een voorstel, waaraan de commissie zeer hecht, en waarvan zij de verwezenlijking als eene allerwenschelijkste zaak beschouwt: het is *de inlijving* van het *onderwijs voor burgerlijke ingenieurs* (tot hiertoe te Delft gegeven) bij de Koninklijke Akademie te Amsterdam.

Zoo als dat onderwijs thans is verdeeld, wordt het eigenlijk op de beide plaatsen ten halve gegeven, en levert alzoo met vermeerderde onkosten en omslagtigheid een grooter getal half gevormde bouwmeesters; reeds daarom ware eene zamensmelting geheel in het belang der zaak.

Maar bovendien heeft Amsterdam nog voordeelen, die te Delft nimmer zullen kunnen verkregen worden en daar dus als negatief reeds schadelijk werken.

Aangenomen, dat de onderwijzers in Delft even ruim bij keuze kunnen worden gevonden als te Amsterdam, dan bezit deze laatste plaats in hare belangrijke fabrieken en werktuigkundige inrigtingen de nuttigste bronnen voor de uitbreiding eener materiele kennis, den bouwmeester zoo noodzakelijk. Zijn wij wel onderrigt, dan bestaat ook het voornemen om te Delft *scheepsbouwmeesters* te vormen, en wat Amsterdam bepaald daarin voor heeft, zal wel niet eens behoeven te worden aangewezen. Maar al bestaat ook dit voornemen niet, en al blijft de inrigting op den ouden voet, dan nog zal men er te Delft nimmer in slagen om bouwkunstenaars te vormen, naardien er het element van kunst ontbreekt. Slechts hij mag zich waarlijk architect noemen, die ook eene aesthetische opleiding heeft genoten, en daarin gelijken tred heeft gehouden met den schilder, den beeldhouwer, den graveur. Bouwmeesters, in den gewonen zin, moge Delft uitnemend opleveren, *bouwkunstenaars*, waarvan Nederland niet overvloeit, zal het niet kweeken.

Mogt Uwe Majesteit zich met deze zienswijze, die zoo beknopt mogelijk is voorgesteld, kunnen vereenigen, dan koestert Uwe commissie van de toekomst der Koninklijke Akademie ook op dat punt eene gunstige verwachting.

Tot grondslag werd genomen de behandeling van den inwendigen toestand der instelling, in verband met al datgene, wat reglementair bepaald dient te worden, alzoo hoofdzakelijk het *onderwijs*, omdat dit het harte der zaak uitmaakt, en de goede toestand, de bloei van het onderwijs, ook eenig en alleen de bloei der akademie kan zijn.

Intusschen zal de Regering van hare zijde ook nog krachtig daartoe kunnen bijdragen en te gelijk den gebrekkigen toestand van het kunstonderwijs en der bouwkunst in ons land helpen verbeteren, wanneer zij streng er op wil toezien, dat architecten en onderwijzers in eenige beeldende kunst nergens van rijks- of stadswege als zoodanig in rijks- of stedelijke betrekking worden aangesteld, dan alvorens voorzien te zijn van een diploma der akademie, uitgereikt na een afgelegd voldoend examen in de wetenschappelijke gronden van het betrokken vak. (Zie art. 3 van het Koninklijk besluit van 13 April 1817.) (*)

Eene vergelijking van het bestaande reglement met het ontwerp, dat de commissie zich veroorlooft als bijlage aan dit rapport toe te voegen, doet de verschillende veranderingen, gelijk ook de verbeterde rangschikking der bepalingen, in het oog vallen, ook zonder opzettelijke aanwijzing. Omtrent enkele hoofdpunten, waarin van het nu bestaande is afgeweken, schijnt het noodig rekenschap te geven van de redenen, die daartoe geleid hebben.

Ten aanzien der zamenstelling van den raad van bestuur heeft het een punt van overweging uitgemaakt, of het niet raadzaam ware, het getal leden, dien raad uitmakende, aanzienlijk uit te breiden. Daarvoor pleitte de omstandigheid, dat de Hooge Regering, na de opheffing van het Koninklijk Instituut van Wetenschappen en Fraaije Kunsten (welks *vierde* klasse niet weder in het leven werd geroepen, gelijk met de overige klassen wel het geval was door de oprigting der Koninklijke Akademie van Wetenschappen), zich meermalen tot den raad van bestuur der Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten pleegt te wenden, wanneer zij advies verlangt over onderwerpen van kunst. Het kwam alzoo in overweging, of tot dien raad, om als adviserend collegie voor de Regering in zaken van kunst te kunnen optreden, niet behoorden te worden geroepen de uitstekendste mannen, die op dat gebied zich een gevestigden naam in den lande hadden verworven, opdat, gelijk de Koninklijke Akademie van Wetenschappen, uit geleerden van verschillende gewesten van ons land zamengesteld, eene vraagbaak voor de Regering is op wetenschappelijk gebied, alzoo die raad, uit de bekendste beoefenaars en vereerders der schoone kunsten bestaande, haar in dit opzigt zou kunnen voorlichten. Na gedachtenwisseling was de commissie evenwel van oordeel, dat zoodanig denkbeeld buiten invloed behoorde te blijven op haar voorstel aangaande de zamenstelling van den raad van bestuur; dat toch de roeping van dien raad, uit hoofde van den aard der instelling, niet is om als adviserend ligchaam in kunst-aangelegenheden op te treden, maar om te waken voor den goeden gang van het onderwijs en voor het finantieel beheer der akademie. Zij maakt hier gewag van het ter sprake gebragt denkbeeld, omdat het welligt der Regering zal kunnen aanleiding geven tot overweging, of eene Koninklijke Akademie voor schoone kunsten, vervangende de *vierde* klasse van het voormalig instituut, en waarin alsdan, nevens uitstekende beoefenaars der beeldende kunsten, ook toonkunstenaars van erkende verdiensten zitting zouden moeten hebben, in het leven moet geroepen worden naast de Koninklijke Akademie van Wetenschappen.

In tegenstelling van het bepaalde in art. 6 van het vigerend reglement, stelt de commissie voor, het *verbod* op te nemen, dat de *professoren* (welke benaming haar verkieslijk voorkomt boven die van *directeuren*) deel zullen uitmaken van den raad van bestuur. Zoo nuttig, ja noodzakelijk het is, dat de professoren, als de meest bevoegden in alles wat het onderwijs betreft, dien raad dienen van voorlichting en advies, voor even belemmerend is het te houden, hun zitting en stem in dat collegie te verleenen. Zoo dikwijls er grond mogt zijn, om den gang van het onderwijs of de wijze van onderrigt van eenen der professoren af te keuren of daarop aanmerking te maken, is hunne tegenwoordigheid in den raad van bestuur eene wezenlijke belemmering voor de overige leden in het vrij uiten hunner gevoelens. Welwillendheid, of althans zucht om niet te grieven, werken dan vaak maatregelen tegen, die voor het onderwijs zelfs dringend gevorderd zouden worden.

Maar wat hier op den aangevoerden grond door hunne uitsluiting van alle medebestuur schijnbaar wordt te kort gedaan aan den invloed der professoren, wordt hun in werkelijkheid vergoed door het voorgesteld laatste lid van art. 10 van het ontwerp der commissie. Het was toch een gebrekkig stelsel, dat aan het slot van art. 20 van het vigerend

---

(*) De wenk, in deze zinsnede uitgedrukt, geeft het gevoelen van de groote meerderheid in de commissie te kennen. Het op dit enkele punt geheel afwijkend gevoelen van één lid der commissie is vervat in de nota, bij dit rapport gevoegd.

reglement ten grondslag ligt. Is uit dien aard der zaak het corps professoren het meest geschikt en behoort het daarom te worden geroepen tot het vormen van eene vaste commissie van onderwijs; is het voorts onraadzaam hen in zoodanige commissie de minderheid te doen uitmaken,— zoo zal tevens de voorgestelde afwijking van hetgeen thans in dit opzigt bepaald is de anomalie wegnemen, dat bij voorbeeld de professoren in de graveer- en beeldhouwkunst tevens toezigt moeten houden over het onderwijs in de bouw- en schilderkunst, terwijl zij, wier roeping is aan het hoofd dezer vakkén te staan, tijdelijk geene zitting in de vaste commissie voor onderwijs hebben.

De artt. 10—17 van het vigerend reglement zijn in het bij dit rapport gevoegd ontwerp weggelaten, niet uit hoofde van hunnen inhoud, maar omdat zij, eenvoudig de wijze van stemming in den raad van bestuur regelende, niet in het organiek reglement te huis behooren, maar veeleer in een reglement van orde, dat het collegie (art. 7 van het ontwerp) voor zijne vergaderingen zelf behoort vast te stellen.

Bij vergelijking van art. 41 van het ontwerp met art. 26 van het bestaande reglement blijkt, dat de afschaffing der jaarlijksche vrijwillige bijdrage van minstens f 5 voor de *leden* der akademie beoogd wordt. Reeds vroeger is door den raad van bestuur op die afschaffing aangedrongen (bij brief van 18 April 1857 aan den Minister van Binnenlandsche Zaken). Het is inderdaad af te keuren, dat men hem, wien men om zijne verdiensten als kunstenaar of vereérder der fraaije kunsten tot lid der akademie benoemt, tevens bij de toezending van zijn diploma afvraagt, hoeveel hij voor die eer over heeft, en of hij f 5 of meer gelieft te betalen. Het kan niet missen, dat het de waardij eener benoeming vermindert, wanneer het den schijn kan hebben, als geschiedde zij mede tot stijving der kas.

Met de in den aangehaalden brief mede aangevoerde bezwaren van den raad van bestuur tegen het schoolgeld van de kweekelingen en leerlingen kan uwe commissie zich niet evenzeer vereenigen. Zij heeft gemeend, te moeten voorstellen om, met weglating van het tot dusverre gevorderd entréegeld der kweekelingen, à f 10, de jaarlijksche bijdrage voor hen van f 10 op f 15 te moeten brengen, en de jaarlijksche contributie der leerlingen op f 5 te moeten behouden. Wordt, gelijk bij de Antwerpsche akademie van beeldende kunsten het geval is, de toegang tot de lessen geheel kosteloos opengesteld, dan is het te vreezen, dat al ligtelijk het sterk toenemend aantal leerlingen uit de mindere volksklasse ongunstig zal werken op de zucht tot het ontvangen van opleiding aan de akademie bij jongelingen uit de burgerklasse, juist die, uit welke, als de kern der maatschappij, men hen bij voorkeur zoude willen zien voortkomen. Trouwens de gestelde som is zoo gering, dat daardoor zeer zelden iemand uit de zelfs geringe burgerklasse van het bijwonen der lessen zal worden afgeschrikt; en is er de zoodanige in een zeldzaam geval, hij vindt gereedelijk onder de meergegoeden iemand, die, zijn goeden aanleg kennende, die kleine bijdrage voor hem betaalt. Wat wel eens beweerd is omtrent de verkeerde verhouding, die door betaling van het onderwijs ontstaat tusschen de docenten en hen, die het onderrigt genieten, moge, indien er al eenige grond voor bestaat, misschien gelden bij het hooger onderwijs aan onze hoogescholen, waar de collegiegelden ten behoeve der professoren worden betaald, het is geheel buiten toepassing op het onderwijs aan de Koninklijke Akademie voor Beeldende Kunsten, waar prosessoren en onderwijzers een vast honorarium genieten en de jaarlijksche bijdragen der onderwijs genietenden niet komen ten bate der docenten, maar vloeijen in de kas der instelling zelve.

Belangrijk is de vraag, hoe het onderwijs moet worden ingerigt. De commissie heeft gemeend, dat de regeling daarvan niet moest plaats hebben bij het organiek reglement, omdat het onderwijs zich moet blijven rigten naar de eischen des tijds en de regeling daarvan dus niet stationair moet zijn. Aan den anderen kant scheen het haar ongeraden toe, dit gewigtig onderwerp, de spil der gansche inrigting, zonder contrôle van staatswege geheel over te laten aan de professoren of zelfs aan den raad van bestuur. Art. 30 van het ontwerp-reglement is het uitvloeisel der beraadslagingen omtrent dit punt. Van het corps professoren, als permanente commissie voor het onderwijs (art. 10 laatste lid), moeten eigenaardig de voorstellen tot inrigting en verdeeling van het onderwijs in de verschillende vakken, en, bij gebleken behoefte daartoe, ook die tot wijziging daarvan uitgaan. De raad van bestuur, door deze vaste commissie van deskundigen voorgelicht, moet de noodige bepalingen vaststellen; maar den Koning moet het regt tot goed- of afkeuring zijn voorbehouden. De akademie, onder Hoogstdeszelfs bijzondere bescherming geplaatst, en grootendeels uit de staatskas bekostigd, moet onder voortdurend toezigt der Hooge Regering gesteld zijn. Van daar de bevoegdheid niet alleen, maar zelfs de pligt der Regering, om, op de wijze door Uwe Majesteit nader te bepalen, van tijd tot tijd te doen onderzoeken, of de door Koninklijke goedkeuring bekrachtigde bepalingen van den raad van bestuur omtrent de inrigting van het onderwijs behoorlijk worden nageleefd.

Het schijnt geene nadere aanwijzing te behoeven, waarom, bij deze opvatting der zaak, de opneming van enkele bepalingen omtrent het onderwijs, als voorkomen in artt. 37 en 38 van het vigerend reglement, door de commissie werd afgekeurd. Reeds daarom zijn zij, daargelaten de onraadzaamheid der daarin vervatte bepalingen zelve, in het ontwerp weggelaten.

Over de voorgestelde bezoldigingen zal het niet noodig zijn in het breede uit te weiden. Het moge oppervlakkig schijnen een stout voorstel te zijn om het honorarium der professoren voor te dragen op het dubbel van wat de directeuren thans genieten; doch dat voorstel vindt zijne verdediging in nog een anderen grond dan in de ongenoegzaamheid van de schrale bezoldiging, welke zij thans ontvangen en de in de laatste jaren allengs verminderde waarde van het geld. Die tractementsverdubbeling is volstrekt noodig met het oog op het nu in het tweede lid van art. 21 van het ontwerp voorgesteld verbod aan de professoren om buiten de akademie privaatlessen te geven. Thans bestaat zoodanig verbod niet, en kunnen de directeuren dus, door het geven van privaatlessen aan hunne of andere woningen, voorzien in de onvoldoende bezoldiging van f 1200. Maar dit middel tot verhooging van hun tractement leidt tot schade van het akademisch onderwijs; de misbruiken, welke daaruit kunnen ontstaan, zijn algemeen erkend, en hebben in de laatste jaren schier overal er toe geleid, om gelijksoortig verbod voor de docenten aan gymnasia op te nemen in de plaatselijke verordeningen omtrent die inrigtingen van onderwijs.

En hiermede, Sire! gelooft de commissie de haar opgedragen taak als afgedaan te mogen beschouwen. Gelukkig zal zij zich rekenen, wanneer de door haar gedane voorstellen mogen leiden tot opbeuring der Koninklijke Akademie voor Beeldende Kunsten uit haren thans kwijnenden staat, en wanneer haar arbeid, de hoog gewaardeerde goedkeuring van Uwe Majesteit verwervende, blijken mag niet zonder vrucht te zijn voor de verbetering van het onderwijs aan die inrigting.

Een geacht letterkundige (*), thans een van Uwer Majesteits Ministers, heeft eens in eene verhandeling gewezen op de verpligting der Regering ten aanzien van kunsten en wetenschappen. Is er, voor zooveel de wetenschappen betreft, ofschoon niet alles, toch veel gedaan, gelijk een blik op onze drie rijks-hoogescholen daarvan overtuigt, te ontkennen is het niet, dat aan de vervulling der verpligting van de Regering ten opzigte der schoone kunsten veel, zeer veel nog ontbreekt. En toch, de zorg voor aankweeking van kunstzin onder het volk verdient ongetwijfeld de behartiging van het hoog Bestuur des lands, opdat ook door dat middel de krachten der natie ten goede worden geleid. Het mag den bedoelden schrijver worden nagezegd: zal die boom bloesems dragen en goede vruchten afwerpen, hij worde dan verzorgd door de Regering, wier verheven roeping het is, de goede ontwikkeling zoowel der zedelijke en verstandelijke als der ligchamelijke krachten des volks te bevorderen.

De commissie, ingesteld bij Koninklijk besluit van den 27sten Mei 1860, n°. 56.

24 November 1860.

C. H. B. Boot, *Voorzitter.*
J. Bosboom.
Jan Brouwer Ancher.
J. W. Kaiser.
J. Z. Mazel.
W. N. Rose.
J. V. Blokhuyzen.
W. J. Hofdijk, *Secretaris.*

NOTA.

De ondergeteekende kan zich niet vereenigen met het denkbeeld in deze memorie uitgedrukt, om het bedrijf van officieel onderwijzer in kunst van een diploma, door de akademie uitgereikt, afhankelijk te maken. De beoefenaars der beeldende kunsten zijn toch ten allen tijde als wereldburgers beschouwd, en vreemdelingen werden hier te lande zoo min belemmerd, als Nederlanders in den vreemde — hoeveel te meer werd die vrijheid in den lande zelf gehuldigd. Men noemde de beeldende kunsten »vrije kunsten", in tegenstelling van andere, aan banden of verordeningen onderworpen.

Wil men nu in het Nederland van de negentiende eeuw de uitoefening der vrije kunsten breidelen, den voorzaat verzaken, welnu, men late zulks dan ten minste aan een ligchaam over, dat bewijzen van zijne meerdere kennis en geschiktheid gegeven heeft, niet aan eene instelling, aan verval en uitputting nog lijdende, en waarvoor geneesmiddelen aangewezen worden; waar het herstel of liever de gezondheid, die het nimmer genoot, hoogst onzeker blijft. Men houde tevens in het oog, dat men door soortgelijke bepaling bestaande bloeijende inrigtingen aan eene nog te ontkiemen betere regtbank cijnsbaar maakt, en het onderwijs, dat men beschermen wil, veel eer aan nieuwe onzekerheden prijs geeft.

J. V. Blokhuyzen.

REGLEMENT *voor de Koninklijke Akademie van Beeldende, Kunsten, gevestigd te Amsterdam.*

1. *Instelling en doel der Akademie.*

Art. 1. De Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten, gevestigd te Amsterdam, staat onder 's Konings bijzondere bescherming.

Art. 2. De akademie heeft ten doel:

a. de opleiding van kunstenaars:

b. het onderwijs in de beeldende kunsten aan toekomstige handwerkslieden;

c. het geven van haar onderrigt aan allen, die verlangen daarvan gebruik te maken.

II. *Bestuur der akademie.*

Art. 3. Het bestuur der akademie is opgedragen aan een raad van bestuur van elf leden, gekozen uit leden der akademie.

De professoren zijn daartoe niet verkiesbaar; de raad is echter verpligt om in zaken aangaande het onderwijs het gevoelen van den betrokken professor te hooren en in aanmerking te nemen.

Art. 4. De vervulling van opengevallen plaatsen in den raad geschiedt door den Koning, uit eene voordragt van drie leden der akademie, door den raad opgemaakt.

Art. 5. Het voorzitterschap van den raad wordt bekleed door den burgemeester van Amsterdam, of, zoo deze zich hiervan verschoont, door een der leden van den gemeenteraad, op voordragt van den burgemeester, in overleg met den raad van bestuur der akademie, door den Koning te benoemen.

Art. 6. De raad kiest uit zijn midden een vice-president, een thesaurier en een secretaris, de beide eersten voor één jaar, den laatste voor drie jaren. De aftredenden zijn terstond op nieuw verkiesbaar.

Art. 7. De raad doet zijne keuze in eene vergadering, waar minstens zeven leden tegenwoordig zijn en op de wijze, bij reglement van orde omschreven.

Art. 8. De raad houdt zijne gewone bijeenkomsten op den tweeden Woensdag van elke maand.

De president doet, hetzij uit eigen beweging, hetzij op verzoek van minstens drie leden van den raad of van de commissie van onderwijs, in art. 10 bedoeld, eene buitengewone zamenkomst beschrijven, met aanduiding der te behandelen onderwerpen.

Art. 9. De president leidt de vergaderingen van den raad; de secretaris houdt aanteekening. De besluiten, die niet de keuze van personen betreffen, worden genomen bij volstrekte meerderheid van stemmen der aanwezige leden. Bij staking van stemmen beslist die des voorzitters.

(*) Redevoering, bevattende eene proeve van beantwoording der vraag: »Welke verpligting rust op de Regering ten aanzien van kunsten en wetenschappen?" uitgesproken ter opening van de algemeene vergadering der Hollandsche Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen, gehouden te Amsterdam op 19 September 1840, door J. Bosscha, algemeenen voorzitter.

Art. 10. De raad kan een deel zijner werkzaamheden, zoo als het huishoudelijk beheer en het doorgaand toezigt op het onderwijs, met de vereischte voorschriften opdragen aan bijzondere commissiën uit zijn midden, onder gehoudenheid voor deze, om in elke maandelijksche vergadering verslag te doen van hare verrigtingen.

Deze commissiën worden bij den aanvang van het jaar door den raad benoemd.

De professoren maken eene vaste commissie voor het onderwijs uit, waarvan elk hunner bij beurte voor den tijd van één jaar het voorzitterschap bekleedt; hetzelfde geldt ten aanzien van het secretariaat.

Art. 11. De secretaris voert de briefwisseling.

De stukken of brieven, in naam van den raad af te zenden, worden mede door den president van den raad of der vergadering onderteekend.

Art. 12. De thesaurier beheert de gelden der akademie, betaalt niet dan op magtiging van den raad en doet, in de gewone bijeenkomst van Februarij, rekening en verantwoording over het afgeloopen jaar.

Art. 13. In dezelfde bijeenkomst stelt de raad vast een uitvoerig verslag van de lotgevallen en werkzaamheden der akademie gedurende het afgeloopen jaar.

Afschriften van dat verslag en van de goedgekeurde rekening worden gezonden aan den Koning, aan den Minister van Binnenlandsche Zaken, aan het hoofd van het gewestelijk bestuur en aan het gemeentebestuur van Amsterdam, alsmede, bij afdruk, aan elk der gewone leden.

Art. 14. Eenmaal 's jaars, op tijd en plaats naar omstandigheden te bepalen, belegt de raad eene algemeene openbare vergadering, tot wier bijwoning al de leden der akademie door den raad worden uitgenoodigd.

Art. 15. In die vergadering doet de raad het in art. 13 vermelde verslag lezen, en worden de belooningen uitgereikt aan verdienstelijke kweekelingen en leerlingen, door den raad toegewezen.

Na afloop daarvan worden de leden der akademie in de gelegenheid gesteld om opmerkingen te maken of wenken te geven. De raad houdt daarvan aanteekening en overweegt ten gelegenen tijde, welk gevolg daaraan te geven zij.

III. *De leden der akademie.*

Art. 16. Tot leden der akademie zijn verkiesbaar:

a. Nederlandsche en vreemde kunstenaars van erkende verdiensten;
b. kenners en voorstanders der kunst.

Art. 17. De benoeming van leden geschiedt door den raad van bestuur der akademie, op voordragt van een of meer raadsleden, na verloop van minstens eene maand sedert de voordragt.

Art. 18. Het bewijs van lidmaatschap verzekert aan alle leden kosteloos toegang tot de tentoonstellingen van kunstvoortbrengselen, en even zeer tot het gebouw der akademie, op zoodanige tijden als door den raad van bestuur niet zijn uitgezonderd.

Elk lid ontvangt bij zijne benoeming een diploma, benevens een exemplaar van het reglement, en vervolgens alle gedrukte stukken, die van wege de akademie worden uitgegeven.

IV. *Onderwijs der akademie.*

Art. 19. Het onderwijs wordt gegeven, in de eerste plaats, in de vier vakken van kunst, als:

1°. de bouwkunst;
2°. de beeldhouwkunst;
3°. de teeken- en schilderkunst;
4°. de graveerkunst.

In de tweede plaats, in de volgende wetenschappelijke vakken:

1°. de wis- en doorzigtkunde;
2°. de toegepaste natuur- en scheikunde;
3°. de werktuigkunde;
4°. de ontleedkunde;
5°. de algemeene geschiedenis;
6°. de Nederlandsche geschiedenis;
7°. de Nederlandsche oudheden;
8°. de geschiedenis der kunst.

Alles bepaaldelijk met het oog op de vorming van kunstzin.

Art. 20. Aan het hoofd van elk der vier kunstvakken staat een professor, belast met het onderwijs en het toezigt daarop, voor zooveel het onder zijne leiding gegeven wordt.

Het onderwijs in de wetenschappelijke vakken is opgedragen aan vijf leeraren, waarvan de eerste met
de algemeene geschiedenis,
de Nederlandsche geschiedenis,
de Nederlandsche oudheden, en
de geschiedenis der kunst
is belast; de tweede met de ontleedkunde; de derde met de wis- en doorzigtkunde; de vierde met de werktuigkunde, en de vijfde met de toegepaste natuur- en scheikunde.

Art. 21. De professoren ontvangen van den raad voorschriften met betrekking tot hunne werkzaamheden, benevens de aanwijzing van de vereischte localen.

Het is hun niet veroorloofd buiten de akademie eenig onderwijs in hun vak te geven.

Art. 22. De aanstelling tot professor geschiedt door den Koning, uit eene voordragt van drie personen, door den raad opgemaakt.

Bij gemis van het vereischt getal geschikte personen in de noodzakelijkheid voor den raad om bij de voordragt zich tot één candidaat te bepalen, moet deze, om voorgedragen te kunnen worden, minstens $^2/_3$ der stemmen van de aanwezige leden op zich vereenigd hebben.

Art. 23. Het personeel der onderwijzers bestaat in:

een onderwijzer in de waterbouwkunde aan de bouwkundige school;
" " " burgerlijke bouwkunde en de bouwstoffen aan de bouwkundige school;
een eerste onderwijzer voor de ornament-klasse;
" tweede " " " " ;
" eerste " " " teeken- en schilderschool;
" tweede " " " " " ;
drie onderwijzers voor de eerste beginselen van het teekenen.

Art. 24. De aanstelling van onderwijzers en der verdere personen van dienst geschiedt door den raad, die der onderwijzers in 't bijzonder, op voorstel van de daarbij betrokken professoren, uit een door hen opgegeven drietal.

Art. 25. Het onderwijs is verdeeld in een zomer- en een wintercursus. De eerste duurt van 1 Mei tot 31 Julij, de tweede van 1 October tot 31 Maart.

Art. 26. De bepalingen omtrent de orde worden door den raad van bestuur geregeld bij afzonderlijk reglement.

Art. 27. Die tot het onderwijs der akademie zijn toegelaten worden verdeeld in kweekelingen en leerlingen.

Art. 28. De toelating geschiedt na voorafgaande aanmelding en inschrijving, twee maal 's jaars, bij den aanvang van den zomer- en van den wintercursus.

Tusschentijds worden in den regel geen kweekelingen of leerlingen opgenomen. De raad is bevoegd de toelating te beperken, wanneer de beschikbare ruimte der localen of tijdelijke ongenoegzaamheid der hulpmiddelen van onderwijs dit vorderen; wijders om ten allen tijde bij voorkeur dezulken op te nemen, die reeds eenige bedrevenheid in het betrokken kunstvak bezitten.

Art. 29. Om als kweekeling aan het onderwijs te kunnen deel nemen, wordt vereischt:

a. de ouderdom van minstens 12 jaren;
b. voldoende bekwaamheid in het lezen, schrijven, rekenen, de beginselen der wiskunde, aardrijkskunde en eenige kennis der algemeene, gewijde en vaderlandsche geschiedenis,
c. een jaarlijksch leergeld van f 15.

Art. 30. Om als leerling aan het onderwijs der akademie te kunnen deel nemen, wordt vereischt:

a. de ouderdom van minstens 12 jaren;
b. voldoende bekwaamheid in het lezen, schrijven en rekenen;
c. een jaarlijksch leergeld van f 5.

Art. 31. Professoren leggen den raad van bestuur een reglement van het onderwijs voor.

Dat reglement, door den raad al of niet gewijzigd aangenomen, wordt aan 's Konings goedkeuring onderworpen.

Het is den Koning voorbehouden om de naleving daarvan van tijd tot tijd te doen opnemen.

Art. 32. Een vervroegd ontslag kan door den raad gegeven worden aan:

1°. kweekelingen die blijken geen voldoenden aanleg te bezitten om tot kunstenaar opgeleid te worden;
2°. alle kweekelingen of leerlingen die door wangedrag of nalatigheid het onderwijs zich onwaardig betoonen.

Ieder professor is bevoegd den laatstgenoemden tijdelijk de school te ontzeggen en geeft daarvan onverwijld kennis aan den raad.

Art. 33. De kweekelingen, zoowel als de leerlingen, leveren ieder jaar, na afloop van den zomer-cursus, proeven hunner vorderingen.

De examens worden gehouden ten overstaan van den raad en onder leiding der professoren, waartoe de bijzondere bepalingen onderling door hen worden gemaakt.

Art. 34. Die getoond hebben de meeste vorderingen te hebben gemaakt ontvangen getuigschriften en eereprijzen, bestaande in boekgeschenken over eenig vak der beeldende kunsten handelende, voorwerpen tot hun kunstvak betrekking hebbende, of zilveren medailles.

Art. 35. Het aantal uit te reiken eereblijken wordt door den raad vooraf bepaald, in verhouding tot het aantal kweekelingen of leerlingen in elke klasse of schoolafdeeling.

Art. 36. Wanneer de geleverde proeven onvoldoende zijn, worden geene eereblijken uitgereikt.

Kweekelingen of leerlingen, die eenmaal reeds den eersten eereprijs hebben behaald, zijn van verdere mededinging in die klasse uitgesloten.

Art. 37. De kunstvoortbrengselen, aan welker vervaardigers de eerste prijzen in de onderscheidene rangen of klassen zijn ten deel gevallen, worden, wanneer de raad dit nuttig acht, voorzien van den naam des vervaardigers, in de werkzalen der akademie geplaatst of openlijk ten toon gesteld.

Die kunstvoortbrengselen worden, indien de vervaardigers ze daartoe afstaan, in de verzameling der akademie opgenomen.

Art. 38. Mogten in eenen kweekeling zeldzame begaafdheden, buitengewone aanleg en voorbeeldige ijver ontdekt worden, dan is de raad bevoegd om zich te wenden tot den Koning, ten einde voor de verdere ontwikkeling van dien kweekeling ondersteuning te erlangen.

V. *De geldmiddelen der akademie.*

Art. 39. De middelen tot bestrijding der behoeften van de akademie worden gevonden uit:

a. toelagen van het Rijk en de gemeenten;
b. de leergelden der kweekelingen en leerlingen;
c. schenkingen.

VI. *Slotbepaling.*

Art. 40. De raad is bevoegd om in dit reglement de wijzigingen voor te stellen, die hij noodzakelijk zoude achten.

Deze worden aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

A. RECAPITULATIE der verschillende uitgaven ten behoeve der uitbreiding van het onderwijs aan de Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten.

PERSONEEL	Bestaande appointementen.	Verhoogde en nieuwe appointementen.
4 professoren, te zamen	f 4,800.00	f 9,600.00
1 onderwijzer aan de bouwkundige school in de waterbouwkunde	800.00	1,200.00
1 onderwijzer aan de bouwkundige school in de burgerlijke bouwkunde en de bouwstoffen		1,200.00
1 eerste onderwijzer ornamentklasse . .	400.00	600.00
1 tweede " "		300.00
1 eerste " teeken- en schilderschool	800.00	1,000.00
1 tweede " teeken- en schilderschool	300.00	500.00
3 onderwijzers voor de eerste beginselen à f 250.		750.00
Transporteren . . .	f 6,600.00	f 15,150.00

		Bestaande appoin- tementen.	Verhoogde en nieuwe appoin- tementen.
	PERSONEEL.		
	Per transport	f 6,600.00	f 15,150.00
1	leeraar voor de geschiedenis enz.		1,800.00
1	» » » ontleedkunde		400.00
1	» » » wis- en doorzigtkunde	250.00	600.00
1	» » » werktuigkunde		600.00
1	» » » natuur- en scheikunde		600.00
1	concierge*	900.00	900.00
1	bode*	500.00	500.00
1	adsistent-bode	400.00	400.00
5	suppoosten bij het onderwijs	375.00	375.00
	Modellen voor de klasse levend model (approximatief)	350.00	350.00
	Totaal	f 9,375.00	f 21,675.00

B. VERSCHILLENDE BEHOEFTEN VOOR EENS.

Tot aankoop van bouwkundige werken	f 3,000.00
» » » physische instrumenten	550.00
» » » drukpers met toebehooren	1,200.00
Voor verbetering van het gaslicht, met regulateur	150.00
» ameublement	500.00
» voorwerpen voor het onderwijs in de beginselen der teekenkunst	200.00
» draperen en ledemen	400.00
Totaal	f 6,000.00

C. JAARLIJKSCHE UITGAVEN.

Pensioen aan den heer Dolier (*)	f 200.00
Verwarming en verlichting (approximatief)	2,000.00
Aankoop en onderhoud van het pleister, modellen voor het onderwijs, schrijfbehoeften, drukloon enz. (approximatief)	450.00
Herstellingen, vernieuwing van ameublement (approximatief)	500.00
Huishoudelijke uitgaven (approximatief)	450.00
Bibliotheek	150.00
Bouwkundige werken	350.00
Physische instrumenten »	100.00
Boekgeschenken voor prijzen	300.00
Totaal	f 4,500.00

Het bedrag der jaarlijksche uitgaven is dus:

volgens staat A	f 21,675.00
» C	4,500.00
Totaal:	f 26,175.00

(*) Men heeft hier het oog gehad op de bezoldiging, welke deze titularissen thans genieten. Bij de aanstelling van opvolgers schijnen deze bezoldigingen voor eenige vermindering vatbaar, vooral die van den concierge, die tevens vrije woning met vrij vuur en licht geniet.

(*) Deze krachtens Koninklijke magtiging verstrekt wordende toelage is uit haren aard slechts tijdelijk.

De overige posten worden gejustificeerd door hetgeen er thans voor noodig is, blijkens jaarlijksche rekeningen, welke de raad van bestuur aan den Minister van Binnenlandsche Zaken inzendt.

MINISTERIE VAN FINANTIEN.

De Minister van Staat en van Finantien maakt bekend, dat bij hem ontvangen is eene som van *vijf en vijftig gulden*, door een onbekende, onder het motto: *Da Caesari quae Caesari sunt*, tot voldoening van te weinig betaald successieregt ingezonden.

's Gravenhage, den 29sten Januarij 1861.

De Minister voornoemd,
VAN HALL.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

ITALIE.

Het officiele dagblad der Napelsche regering verzekert in zijn nommer van den 25sten dezer, dat de gewapende benden, welke de Sardinische troepen uit Avezzano (op het Napelsche grondgebied nabij de grenzen van den Kerkelijken Staat) verdreven en in die plaats groote gewelddadigheden gepleegd hebben, na een gevecht van twee uren uiteen gejaagd zijn, en dat eene andere bende, welke onder bevel van den bisschop van Sora stond, op de vlugt gedreven is. Volgens het aangehaalde blad is de rust in die streken hersteld, en waren er door de Sardinische regering krachtdadige maatregelen genomen om in de provincien Ascoli en Teramo de onlusten, welke door dat blad als het werk van struikroovers worden voorgesteld, te dempen.

Het officiele dagblad der regering van Sicilie wederspreekt in zijn nommer van den 16den dezer ten stelligste het door legitimistische dagbladen van Frankrijk gegeven berigt, volgens hetwelk op dat eiland eene beweging tot herstelling van de regering der Bourbons zou gaande zijn. Naar de verzekering van dat blad is het ook onwaar, dat er eene deputatie uit Sicilie naar Gaëta is gezonden, en aldaar van den Koning van Napels de belofte om aan Sicilie een afzonderlijk bestuur met een eigen parlement en eenen van zijne broeders als stadhouder te geven, ontvangen heeft.

— Blijkens de berigten uit Turyn van jl. Zaturdag was men aldaar toen in den kring der bewindslieden minder ongerust omtrent de verkiezingen tot samenstelling van het Italiaansche parlement, welke den volgenden dag overal in Italie moesten plaats hebben. Men meende er stellig te mogen verwachten, dat de meerderheid der afgevaardigden gunstig voor het ministerie Cavour en voor deszelfs omzigtige staatkunde zou zijn; men erkende echter, dat de uitslag anders zijn zou, indien hij alleen van de verkiezingen in de Napelsche gewesten afhankelijk ware.

De Turynsche correspondent van den Parijschen *Constitutionnel* zegt in een schrijven van den 26sten dezer: » Men mag het mijns inziens voor zeker houden, dat de heer Cavour in het nieuwe parlement weder door eene groote meerderheid zal ondersteund worden. Zijn voornemen is, van die ondersteuning onbeschroomd gebruik te maken gedurende de zeer korte zitting, welke het parlement zal houden, en welke, naar gezegd wordt, niet langer zal duren dan volstrekt wordt vereischt om eene verklaring van vertrouwen in vier punten te geven, en wel 1°. magtiging tot het aangaan eener geldleening van drie honderd tot vijf honderd millioen francs (zijnde het bedrag nog niet juist bepaald); 2°. huldiging van Koning Victor Emanuel als Koning van Italie; 3°. magtiging om de geheele reserve der gewapende magt onder de wapenen te roepen; 4°. vereeniging van de wetgevende en uitvoerende magt in de hand des Konings voor onbepaalden tijd.

» Deze vier punten kunnen als het plan, als het programma voor de aanstaande parlements-zitting worden beschouwd. Zij getuigen van fijn overleg: immers de eerste drie punten schijnen eene toetreding tot de inzigten van Garibaldi, welke op algemeene wapening van het Italiaansche volk aandringt; doch het vierde punt geeft aan het gouvernement de magt om aan die inzigten al of niet, geheel of ten deele gevolg te geven.”

Het Turynsche dagblad *Armonia*, het hoofdorgaan der kerkelijk gezinde partij in Piemont, heeft in zijn nommer van den 26sten dezer de conservative Italianen vermaand om zich van alle deelneming aan de verkiezingen te onthouden, op grond dat zij in de tegenwoordige tijdsomstandigheden noch als kiezers noch als afgevaardigden met hoop op goeden uitslag zouden kunnen werkzaam zijn.

» In Piemont — zegt dat blad — kunnen wij niets uitrigten omdat er slechts tachtig kiesdistricten zijn; en buiten Piemont wordt aan de conservative kiezers geene vrijheid gelaten om naar hunne overtuiging te stemmen. Dit zien wij, bij voorbeeld, te Napels, alwaar in den laatsten tijd drie conservative dagbladen, met oogluiking van de regering, door gewelddadige aanranding van andersdenkenden vernietigd zijn.”

Het even genoemde dagblad wederspreekt ook de berigten, volgens welke het gewapende verzet tegen de Sardinische regering in Napels door het hof van Rome zou worden aangemoedigd en bevorderd.

De *Armonia* verklaart, dat de Heilige Vader aan zijne verhevene roeping, welke louter van vreedzamen en liefderijken aard is, getrouw blijft en daarvan in geenen deele afwijkt.

— De heer Valerio, vroeger commissaris van het Sardinische gouvernement in de Marken, is benoemd tot gouverneur van Toscana. Dit gewest had tot nog toe eenigermate een afzonderlijk bestuur; hieraan is door die benoeming een einde gemaakt.

FRANKRIJK.

Men verzekert, zegt een ministerieel dagblad van Parijs, dat er eene regelmatige communicatie tusschen Frankrijk en China over Egypte zal worden daargesteld. De daartoe dienende schepen zullen van Marseille, van Suez en van Shanghaï vertrekken, en Saigon, de hoofdplaats der Fransche nederzettingen in het rijk Annam, aandoen.

NOORD-AMERIKA.

De ten vorigen jare in de Vereenigde Staten gehouden volkstelling heeft eene bevolking van 31,374,856 zielen en eene vermeerdering met 35 per cent, of ruim een derde, in tien jaren tijds, aangewezen. De Londensche *Times*, in zijn nommer van eergisteren bij die uitkomsten stil staande, zegt: » Zulk eene toeneming der bevolking is in de oude staten van Europa nooit gezien. In 1860 hadden de Vereenigde Staten ruim acht millioen inwoners meer, dan tien jaren vroeger. In ons land gaat de volkrijkheid, het aantal naar elders verhuizende ingezetenen in aanmerking genomen, sterk vooruit; doch eene vermeerdering met een derde in tien jaren tijds ziet men hier te lande alleen in zeer zeldzame gevallen, in districten van geringe uitgestrektheid en onder bijzondere omstandigheden. Onder de provincien van Engeland en Wales zijn er slechts twee, wier bevolking sedert het begin dezer eeuw in die mate is toegenomen, namelijk de aan elkander palende graafschappen Monmouth en Glamorgan. Doch, al onze provincien te zamen genomen, heeft de toename der bevolking in een tijdvak van tien jaren nooit half zoo veel bedragen als in de Vereenigde Staten. Door de laatste volkstelling is voor geheel Groot-Britanie eene vermeerdering bedragende tusschen twaalf en dertien per cent aangewezen.

» Wanneer men de opgaven van de uitkomsten der volkstelling in de onderscheiden landstreken van de Vereenigde Staten nagaat, vindt men hier en daar in de daad verbazende feiten. Er zijn steden, ja geheele staten, wier zielental verdubbeld is. De bevolking der stad Chicago is in tien jaren tijds tot nagenoeg het viervoud geklommen; in 1850 had zij minder dan 30,000 inwoners, nu telt zij er nagenoeg 110,000. Inzonderheid in het noordwestelijke deel der Unie is de toeneming van het zielental buitengewoon groot geweest.

» Het zal niemand bevreemden, dat de zuidelijke staten in deze statistiek voor de noordelijke onderdoen; maar het verschil is niet zoo groot, als het bij den eersten oogopslag schijnt. Het zuidwesten wint, even als het noordwesten en om dezelfde reden, namelijk dat de stroom der bevolking zich in het algemeen westwaarts rigt. Met dat al is het Pennsylvania en New York niet zoo gegaan als Virginia. In het begin, in 1790, stond Virginia op de bevolkingslijst aan het hoofd van al de staten; op den in 1850 opgemaakten staat der bevolking had het drie, en nu heeft het vier staten boven zich.

» Oorspronkelijk was Noord-Carolina de vierde en Zuid-Carolina de zevende onder de naar het zielental gerangschikte staten; in 1850 waren zij respectivelijk de tiende en de veertiende; en nu staan zij welligt nog lager op de lijst.

» Aan den anderen kant was Georgia van de twaalfde tot de negende, en Missouri van de twee-en-twintigste tot de dertiende plaats opgeklommen.

» Het lijdt evenwel geenen twijfel, dat de slavernij-werende staten der Unie in het algemeen krachtiger zijn dan de andere. Er is eene lijst

gemaakt van 21 groote steden, welke wegens haar gewigt en hare volkrijkheid als eene bijzondere, en wel als de hoogste klasse onder de steden der Unie beschouwd kunnen worden; daaronder nu zijn er vijftien welke de slavernij weren, en slechts zes die ze toelaten. Op de geheele lijst is slechts ééne stad welke sedert 1850 in bevolking is achteruit gegaan; en die ééne stad is Charleston, de zetel van den tegenwoordigen opstand.

» De toeneming der slavenbevolking is niet geheel zoo groot als zij tusschen 1840 en 1850 is geweest, maar grooter dan in het tienjarig tijdvak van 1830 tot 1840; zij bedraagt sedert 1850 omstreeks 600,000 zielen.

» Een schijnbaar weinig beduidend vak in de nu voor ons liggende tabel van de bevolking der Vereenigde Staten behelst de verklaring van den geheelen strijd tusschen het Noorden en het Zuiden, welke thans zoo noodlottige gevolgen schijnt te zullen hebben; het is het vak hetwelk de bevolking aanwijst van de stukken gemeenschappelijk grondgebied of van de aanhoorigheden der Unie, dat is van die landstreken, welke tot de Unie behooren en onder de eedgenootschappelijke constitutie staan, doch nog geen zelfstandigen staat uitmaken.

» De bevolking dier landstreken bedraagt, volgens de uitkomsten der afgeloopen volkstelling, te zamen 384,856 zielen, dat is niet veel meer dan de stad Brooklyn alleen, en minder dan de stad Philadelphia heeft. Doch de uitgestrektheid van die zoo schaars bevolkte landstreken is weinig of niet kleiner, dan de gezamenlijke omvang van al de regelmatig gevestigde staten der Unie. Het is alzoo de vraag, welke partij genot zal hebben van die heerlijke gelegenheid tot uitbreiding, welke die uitgestrekte landstreken opleveren. Aan wie zal die kans op eindelooze ontwikkeling worden toegewezen? » » Aan ons — zeggen de burgers van het Noorden der Unie: — "" wij willen niet gedoogen dat eenige nieuwe » » staat van ons roemrijk eedgenootschap met de smet der slavernij » » worde bezoedeld. Nieuwe grond zal vrije grond zijn. Met de instel- » » lingen, welke in de staten, alwaar zij nog bestaan, door het tijds- » » verloop bekrachtigd zijn, willen wij ons niet bemoeijen; doch wij » » zullen nooit gedoogen dat het kwaad zich verder uitbreide.""

» Maar wat is de eigenlijke beduidenis van zulk eene verklaring? Zij is opregt gemeend, gelooven wij, en hare regtmatigheid of behoorlijkheid zal door geenen Engelschman ooit worden betwist; doch hare politieke strekking is, aan het Zuiden alle vooruitzigt op vooruitgang in zielental niet alleen, maar ook op politiek overwigt af te snijden. De zuidelijke staten zouden alzoo worden afgezonderd; en er zou hun, zoo zij niet verkozen de slavernij allengs af te schaffen, niets anders overschieten dan uit te sterven, als het ware, in vergelijking met de zich uitbreidende maatschappijen rondom hen. Zij zouden van het grondgebied, hetwelk de bouwstof voor nieuwe staten uitmaakt, niet anders kunnen partij trekken, dan wanneer zij hunne bijzondere instelling, gelijk zij de slavernij noemen, en hun eigendom, dat is de slaven, lieten varen. Zij zouden in het gemeenschappelijke voorregt der Amerikaansche burgers om naar eene nieuwe woonplaats te verhuizen kunnen deelen, doch alleen onder beding dat zij hunne slaven achterlieten.

» Daarom protesteren de zuidelijke staten en zijn zij bereid om zich af te scheiden en zelfs om oorlog te voeren, niet voor hunne bezittingen, want daarin zullen zij denkelijk nooit worden bemoeijelijkt, maar voor de vrijheid om zich te ontwikkelen en om volkplanters uit te zenden, welke hunne tegenpartijders hun zouden willen ontzeggen.

» Wat er op die schijnbaar aannemelijke redenering te antwoorden valt, begrijpt een ieder van zelf. De slavernij is werkelijk eene verfoeijelijke zaak, een gruwel, eene schande voor ieder land; en het is een zeer regtmatig verlangen der bevolking van het Noorden, dat zulk eene instelling, zoo zij al niet uit de Unie kan worden gebannen, althans niet zal worden uitgebreid. De zuidelijke staten hebben dus, indien zij zulk eene instelling hardnekkig in stand houden, de onvermijdelijke gevolgen daarvan aan zich zelve te wijten. Er is een tijd geweest, waarin al de staten van de Unie slavenhoudende staten waren; nagenoeg alle waren het zestig jaren geleden nog. In de tabellen der volkstelling van 1800 vindt men slechts drie staten opgegeven als geene slaven onder hunne bevolking tellende; en wat New York en New-Yersey hebben gedaan, zouden Noord- en Zuid-Carolina ook hebben kunnen doen of althans hebben kunnen beproeven.

» Doch de bevolking van het Zuiden heeft goedgevonden eenen anderen weg te bewandelen. Zij heeft de instelling der slavernij niet alleen in stand gehouden, maar aangekweekt en begunstigd, het verkeerde van die instelling ontkend en haar integendeel goede hoedanigheden en innerlijke waarde toegeschreven. Eindelijk heeft zij haar zelfs hooger dan de eedgenootschappelijke verbindtenis der natie geschat, en tracht zij een eedgenootschap op te rigten, hetwelk de slavernij tot grondslag heeft. Of zij hierin slagen zal, kunnen wij niet zeggen; wij hopen alleen, dat zij tot betere inzigten zal komen en het denkbeeld van afscheiding zal laten varen."

NASCHRIFT.

Parijs, 30 Januarij. De *Moniteur* berigt dat het blad *le Courrier du Dimanche* eene eerste waarschuwing ontvangen heeft. In de daartoe betrekkelijke beschikking van den minister van binnenlandsche zaken wordt gezegd dat het een vergrijp jegens den Staat zou wezen, indien men duldde dat het beginsel, waarop de regering berust, in twijfel getrokken, laat staan verguisd werd. De minister zegt vernomen te hebben, dat de schrijver van het artikel, waarop gedoeld wordt, de heer Ganesco, een vreemdeling is; te meer moet het bevreemding wekken, dat hij zich vermeten heeft de Fransche instellingen te komen bespotten. Er is dan ook aan den prefect van politie last gegeven om hem over de grenzen te doen brengen.

Berlijn, 30 Januarij. Het ontwerp-adres van antwoord op de troonrede is thans door de commissie der Tweede Kamer vastgesteld. Daarin wordt gezegd dat de Kamer met groote voldoening de mededeeling ontvangen heeft van het openen van onderhandelingen over een handelstractaat tusschen het Tolverbond en Frankrijk, waardoor aan twee groote natien het heugelijk uitzigt geopend wordt op eene gelegenheid om in de werken des vredes met elkander te wedijveren. Wat de Hessische aangelegenheid betreft, wordt het vertrouwen uitgedrukt dat het gelukken zal den grondwettigen staat van zaken in Keurhessen door krachtige aanwending van alle gepaste middelen te herstellen. Voorts wordt erkend dat het voor Pruissen een nationale pligt is met de Duitsche bondgenooten eene gepaste oplossing van het vraagstuk betrekkelijk de Deensche Hertogdommen te bewerken, waarbij de bepaalde onderstelling wordt uitgedrukt dat, bij eene eventuele bonds-executie in Holstein, de regten van Duitschland ten aanzien van Sleeswijk voorbehouden zullen blijven.

Pesth, 29 Januarij, des avonds. De in Warasdin bijeengekomen algemeene vergadering heeft eenstemmig besloten tot de vereeniging van Croatie met Hongarije.

St. Petersburg, 29 Januarij. Naar men verzekert zal de groote spoorwegmaatschappij buiten 's lands eene geldleening, tegen 4 pct. rente, sluiten. Aan het tot stand komen daarvan wordt niet getwijfeld.

Weenen, 29 Januarij. De Napelsche gezant alhier, de heer Petrulla, heeft een eigenhandig schrijven van zijnen souverein uit Gaëta ontvangen, waarbij deze zijn voornemen te kennen geeft om in de verdediging dier vesting tot het uiterste te volharden.

Dezelfde gezant had in St. Petersburg ophelderingen doen vragen aangaande de redenen waarom de Russische gezant, graaf Wolkonski, Gaëta verlaten had. De minister Gortschakoff heeft daarop geantwoord dat Ruslands vertegenwoordiger aan de zaak van Koning Frans te Rome betere diensten kon bewijzen, dan te Gaëta.

Gaëta, 29 Januarij (over Rome). Dagelijks worden van weerszijden eenige honderden kogels gewisseld. In den afgeloopen nacht hebben de Piemontezen een duizendtal bommen geworpen, die echter in de vesting geene schade aangerigt hebben.

Turyn, 29 Januarij. Er zullen een groot aantal herstemmingen moeten plaats hebben. Van de tot nog toe bekende definitive verkiezingen is ongeveer een vijfde gedeelte in den geest der oppositie uitgevallen. Het officiele dagblad berigt dat de verkiezingen in de Napelsche en Siciliaansche provincien met orde en in rust zijn afgeloopen. Te Messina zijn de heeren Lafarina en Natali verkozen. Ook de heeren Torrearsa, Amari, Emerico en Cordova zijn benoemd.

Marseille, 29 Januarij. Alle brieven uit Syrie weêrspreken het gerucht van den moord der Christenen in de dorpen bij Damascus. Dit gerucht scheen daaruit ontstaan te zijn, dat de Drusen het plan gevormd hadden om die Christenen op te ligten en als gijzelaars weg te voeren; alvorens echter die aanslag kon worden uitgevoerd, waren de Christenen gevlugt.

Naar men verneemt zal een Russisch fregat naar Civita Vecchia stevenen om den Russischen gezant bij het hof van Napels, den graaf Wolkonsky, af te halen, die naar Rusland zal terugkeeren.

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.

'S Gravenhage, *den 30sten Januarij* 1861.

WATERHOOGTE IN DE HOOFD-RIVIEREN.

Januarij.	Rivieren.	Waarnemings-punten.	Rivierhoogte: boven of beneden Amst. peil.	Rivierhoogte: boven of beneden de nul der oude schaal.	Tijdstip.	In 24 uren: gewassen.	In 24 uren: gevallen.
30	Boven-Rhijn. . .	*Keulen*,	+ 40 64	+ 4.79	8 ure	0.29	„
30	Waal.	*Nijmegen*,	+ 12.62	+ 6.40	8 „	0.39	„
30	Neder-Rhijn.	*Arnhem*,	+ 13.42	+ 6.51	8 „	1.01	„
30	Geldersche IJssel.	*Westervoort*,	+ 13.62	+ 6.25	8 „	1.00	„
30	Boven-Maas	*Maastricht*, (brug)	+ 43.50	+ 1.30	8 „	„	0.09
30		*Maastricht*, (hoofdsluis)	+ 43.15	„	8 „	„	0.06
„		*Grave*,	„	„	„ „	„	„
28	Nieuwe Maas	*Brielle* H. W.	+ 1.05	„	4 u. 0 m.	„	0.06
		Brielle L. W.	— 0.80	„	12 u. 45 m.	„	0.15

Telegraphische berigten.

Keulen, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 15 voet 3 duim; gewassen 11 duim Rhijnlandsch (0.29 el).

Temperatuur der lucht — 1° Réaumur, van het water + 1° Réaumur.

Lent, 29 Januarij, namiddag 8 ure. Het ijs hier even in beweging met 0.10 el was en val. Namiddag 8½ ure, waterstand 2.65 el onder noodpeil, was 0.04 el per uur.

Lent, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 2.46 el onder noodpeil, was 0.44 el.

Te Hulhuizen. Waterstand 1.77 el onder noodpeil, was 0.36 el. IJs vast.

Nijmegen, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 2.60 el onder noodpeil, was 0.39 el. IJs vast.

Tiel, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 1.51 el onder noodpeil, was 0.33 el. IJs vast.

Bommel, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 6.39 el + AP., was 0.17 el. Overstroomingswater 4.62 el + AP., was 0.04 el. IJs vast. De dijken goed.

Gorinchem, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 2.81 el onder noodpeil, was 0.06 el. IJs vast.

Te Hardinxveld, waterstand 2.81 el onder noodpeil, was 0.04 el. IJs vast.

In de Nieuwe Merwede aan de Paulownahoeve H. W. 1.85 el + AP. L. W. 1.56 el + AP. IJs vast.

In de benedenmonden van sommige killen blank water.

De Linge te Gorinchem, 3.29 el + AP.

Arnhem, 29 Januarij, namiddag 1 ure. Het ijs in geringe beweging benedenwaarts vast. Waterstand ten 6 ure 0.91 el onder noodpeil, was in 6 uren 0.21 el. De Lobithsche overlaat werkt met 2.58 el.

Te Pannerden, voormiddag 10 ure. Waterstand 1.56 el onder noodpeil, in 4 uren gewassen 0.11 el. Het ijs in beweging geweest, in het Caigendaal sterk opeengehoopt. Aan de Groenelanden boven Nijmegen geringe ijsbeweging, ten 12 ure zat het ijs bij de Oosluis vast.

Arnhem, 30 Januarij, 8 ure. Gisteren avond en heden ochtend ten 1 ure, met sterken aanwas, ijsbeweging en ijsgang tot even beneden de stad. Lageraf zit het ijs nog vast. Voor de stad open, zonder ijs.

Te Malburgen het ijs nog vast.

Arnhem, 30 Januarij, 10½ ure. Waterstand 0.39 el onder noodpeil, in 24 uren gewassen 1.01 el. Het ijs beneden de stad nog vast.

Te Westervoort, waterstand 0.25 el onder noodpeil, was 1.00 el. IJs vast.

Men is overal bezig met kistingen.

De Lands-Boterdijk te Lobith loopt over.

De overlaat in den Ouden Rhijnmond werkt met 2.76 el.

Waterstand: aan het Beneden-Spijk 0.45 el; te Pannerden 0.86 el onder noodpeil.

CULEMBORG, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 2.34 el onder noodpeil, was 0.34 el. IJs vast.

VREESWIJK, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 2.84 el onder noodpeil, was 0.30 el. IJs vast.

Te Schoonhoven en Krimpen gisteren avond het ijs vast.

BRIELLE, 29 Januarij. Over genoegzaam een derde der rivierbreedte veel aldrijvend ijs. Het water nog helder.

ZUTPHEN, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 1.86 el onder noodpeil, was 0.21 el. IJs vast.

DEVENTER, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 2.19 el onder noodpeil, was 0.19 el. IJs vast.

KATERVEER, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 2.94 el onder noodpeil, was 0.06 el. IJs vast.

KAMPEN, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 2.29 el onder noodpeil, was 0.08 el. IJs vast.

MAASTRICHT, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand in 24 uren gevallen 0.09 el.

ROERMOND, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 18.39 el + AP., val 0.28 el. Blank water.

VENLO, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 15.48 el + AP., gewassen 0.15 el.

IJs vast. Nieuwe vorst.

's BOSCH, 29 Januarij, 's namiddags 6 ure:

Te Heusden, waterstand 2.38 el onder dijkskruin. In de Maas is van 0.05 el tot 0.06 el, in de Merwede van 0.01 el tot 0.05 el was. IJs vast.

De Baardwijksche overlaat werkt met 0.13 el.

's BOSCH, 30 Januarij, 8 ure. Waterstand 4.66 el + AP, was 0.03 el. IJs vast.

Aan den Patersdijk te Calcar was men voor doorbraak zeer bevreesd.

De Querdam bij Ziflich wordt uit voorzorg doorgestoken.

De spoortrein uit Emmerik van heden middag was naar Emmerik teruggekeerd, doordien tusschen Babberich en Elten door den hoogen waterstand, gaten in den spoorwegdijk waren gekomen.

Aan een verslag van Zr. Ms. consul te WINDAU, gedagteekend 22 Januarij jl. wordt het volgende ontleend:

» Ook gedurende de laatste zes maanden van het afgeloopen jaar hebben houtwaren de voornaamste plaats in onzen handel bekleed. De verzending daarvan, die zich vroeger meest tot vreemde havens bepaalde, verkreeg eene meerdere uitbreiding door vraag voor Nederland, waarheen eene vrij aanzienlijke hoeveelheid, vooral van kantige balken, werd afgescheept.

» In granen is gedurende de laatste zes maanden weinig omgegaan. Door aanzienlijke verzendingen in het voorjaar was de voorraad bijkans opgeruimd; het binnenland was mede schaars voorzien en voerde weinig aan. Bij klimmende prijzen alhier en flaauwe berigten van buiten, stonden de omzettingen nagenoeg stil. Deze toestand is ten gevolge van den oogst niet gunstiger geworden; het langdurige regenachtige weder had nadeelig op de gewassen gewerkt: de opbrengst is slechts middelmatig geweest; de granen waren ligt van qualiteit en zijn vochtig in de schuren gebragt. Ook voor de nieuwe uitzaaijing is de buitengewone vochtigheid onvoordeelig geweest; een groot gedeelte van het land heeft niet bebouwd kunnen worden, en als gevolg daarvan is eene vermindering van opbrengst te wachten.

» Een en ander kon niet nalaten invloed op de prijzen te oefenen; de meeste soorten hebben eene rijzing ondergaan en blijven prijs houdende. Gekocht wordt:

tarwe	tot 168 à 173	roebel	per	last
rogge	» 101 à 108	»	»	»
gerst	» 86 à 92	»	»	»
haver	» 66 à 72	»	per 20	tschetw.
erwten	» 155 à 168	»	» 20	»

» Niettegenstaande de hooge prijzen, blijven de eigenaars zeer vasthoudend, en de aanbiedingen zijn veel minder dan omstreeks denzelfden tijd van het vorige jaar."

Zijner Majesteits consul te PERNAU berigt onder dagteekening van den 18den Januarij jl.:

» Het verkeer tusschen onze haven en Nederland heeft in 1860 eene sedert lang ongekende hoogte bereikt, en zulks hoofdzakelijk ten gevolge van den ruimen oogst des voorafgaanden jaars en van de voortdurend aanhoudende vraag uit Holland. De prijzen voor rogge, welke gemiddeld op 5¾ R. per tschetwert, en die voor gerst, welke gemiddeld op 525 kop. per tschetwert gerekend worden, zijn in dezen winter respectivelijk tot 7 R. en 6 R. geklommen. Van rogge verwacht men in het aanstaande jaar eenen schralen oogst; door de aanhoudende regens toch, die van het laatst van Julij tot bijna aan het begin van den vroeg ingevallen winter geduurd hebben, hebben zeer vele laag gelegen streken al dien tijd onder water gestaan, zoodat bijna geen winterrogge uitgezaaid heeft kunnen worden.

» De uitvoer van vlas was ten gevolge van de hooge prijzen, en van de in de laatste jaren bijzonder toegenomen concurrentie van Riga, geringer dan in vroeger jaren.

» In lijnzaad daarentegen was de handel zeer levendig, en de uitvoer van zaailijnzaad tegen den prijs van 10¾ Z. R. per ton aanzienlijk.

» De uitvoer bedroeg in 1860: aan vlas 149,250 pud; vlasheede 11,656 pud; rogge 76,500¼ tschetwert; gerst 69,232¼ tschetwert; haver 442 tschetwert; tarwe 60 tschetwert; zaailijnzaad 27,991 ton; slaglijnzaad 3327 tschetwert; dederzaad 340 tschetwert; erwten 30 tschetwert; lijnkoeken 66,880 stuks; matten 39,181 stuks; deelen 4309 stuks; brandhout 489 vadem; te zamen ter waarde van 2,146,899 Z. R. 64 kop.

» Naar Nederland werden uitgevoerd: 69,481 tschetwert rogge, 65,628½ tschetwert gerst; 1740 tscherwert slaglijnzaad; 26,324 stuks matten; 2619 stuks deelen en 89 vadem brandhout.

» De geheele invoer bedroeg eene waarde van 172,184 Z. R. 90 kop.

» Uit Nederland werden ingevoerd: 275 zestiende tonnen Hollandschen haring [uit Noorwegen 5571 halve tonnen], 5 pud kaas, 18,750 stuks metselsteen en dakpannen, en voor Z. R. 313 diverse goederen.

» Het aantal der in 1860 te Pernau van buiten 's lands aangekomen schepen bedraagt 182, dat der vertrokkene 180. Daaronder waren 14 Nederlandsche.

» Van Arensburg werden in 1860 naar buiten 's lands uitgeklaard 16 schepen, waarvan 7 Nederlandsche.

» Ten gevolge van de dringende aanzoeken van den handelsstand te Pernau heeft de regering de noodige gelden aangewezen om de reede en de haven te verbeteren, zoodat de waterstand in den mond der rivier, die thans bij aflandigen wind dikwijls tot 4 voet vermindert, tot op eene diepte van 10 voet gebragt zal worden, en de schepen van niet al te grooten diepgang, die thans op de reede ingeladen moeten worden, in het vervolg in de haven zelve hunne lading zullen kunnen innemen."

Een verslag van Zr. Ms. consul te MEMEL, van 25 Januarij jl., behelst hoofdzakelijk de volgende bijzonderheden:

» Gedurende het tweede halfjaar van 1860 zijn te Memel aangekomen:

8 Nederlandsche schepen regtstreeks uit Nederland, waarvan 7 in ballast en 1 met lading;

17 Nederlandsche schepen uit vreemde havens, waarvan 9 in ballast, 2 met dakpannen voor ballast, en 6 met lading;

15 vreemde schepen uit Nederland, alle in ballast.

Gedurende hetzelfde tijdvak zijn van daar vertrokken:

14 Nederlandsche schepen met lading, regtstreeks naar Nederland;

11 Nederlandsche schepen met lading naar vreemde havens;

12 vreemde schepen met lading naar Nederland.

» De speciale invoer uit de Nederlanden bestond gedurende het geheele jaar 1860 uit de volgende artikelen: 130,000 stuks dakpannen; 50 zestiende tonnen haring; 544 centenaars ijzer- en staalwaren; 10⁷⁄₁₀ ct. kaas; 60 ct. rijst; 280 pond ansjovis; 3292 ct. suiker, 820 pond tabak, ter gezamenlijke waarde van . . . . Rd. 51,218

» In 1859 bedroeg de invoer uit Nederland eene waarde van 93,853

Minder in 1860 . . . . . Rd. 42,635

» De speciale uitvoer van Nederland was in 1860: gerst 39 last; rogge 4570 last; tarwe 26 last; hennep 90 cent.; kuipersduigen 1149 schok; pijpduigen 27 schok; klaphout 833 schok; wagenschot 300 voet; greenen deelen 851,452 voet; greenen planken 6048 voet; matten 15,913 stuks; lijnzaad 444 last, gezamenlijk ter waarde van . . . . . Rd. 587,238

» In 1859 had de uitvoer naar Nederland bedragen . . 152,978

Meer in 1860 . . . Rd. 434,260

» De uitvoer is dus, bij vergelijking met het vorige jaar, aanzienlijk vermeerderd; vooral de verscheping van granen is veel aanzienlijker geweest dan sedert eene reeks van jaren, ten gevolge van de belangrijke toevoeren, die Memel hoofdzakelijk uit Rusland ontvangen heeft.

» De Nederlandsche schepen waren schaarsch en slechts moeijelijk te bekomen; zij zouden anders een grooter aandeel in het vertier hebben gehad, waarvoor men nu in hunne plaats vreemde schepen heeft moeten bezigen. De vrachten zijn te Memel in evenredigheid geweest met de naburige havens; in den zomer matig, en verbeterd tegen het najaar. Voor het loopende jaar zijn de uitzigten van dien aard dat, wanneer de vrede behouden blijft, een levendig vertier te wachten is.

» Van houtwaren zijn de gewone toevoeren uit Rusland aangekomen; het uitzigt op den aftrek van dit artikel schijnt gunstig te wezen. De prijzen zijn nagenoeg dezelfde als het vorige jaar; die van de eiken staven zijn echter aanzienlijk lager.

» Ten gevolge van den levendigen aftrek van granen gedurende het vorige jaar houden de prijzen daarvan zich op de vroegere hoogte, te weten:

rogge	omtrent	f 190	f à 197	per last aan boord.
tarwe	»	333	à 351	
gerst	»	165		
haver	»	100	à 112	
erwten, witte	»	270		
» graauwe	»	307		
lijnzaad, naar qualiteit	»	273	à 324	

Echter is het te verwachten dat de prijzen zich naar den stand der buitenlandsche markten zullen regelen, naardien er nog een aanzienlijke voorraad van granen in het binnenland voorhanden is.

» Van vlas levert het laatste gewas eene bijzonder schoone qualiteit; er worden vrij hooge prijzen daarvoor besteed.

» De Hollandsche dakpannen vinden over het algemeen niet meer zoo veel goedkeuring als vroeger; zij worden minder in qualiteit geacht dan de Belgische, die, naar men meent, beter gebakken en minder zwaar zijn."

ADVERTENTIEN.

MINISTERIE VAN MARINE.

BERIGT AAN ZEEVARENDEN.

De Minister van Marine brengt ter kennis van belanghebbenden, dat, blijkens mededeeling der Belgische Regering, het *Belgische Lichtschip*, liggende in het *Zeegat de Wielingen* bij de *Paardenmarkt*, (*Wester-Schelde*), wegens ijsgang van zijne ligplaats is weggenomen.

's Gravenhage, den 26sten Januarij 1861.

De Minister voornoemd,
J. S. LOTSIJ.

BERIGT AAN ZEEVARENDEN.

De Minister van Marine brengt ter kennis van belanghebbenden,

dat het oeverlicht op den Noord-Oostelijksten opstand van *het Zijpe* voorloopig is gebluscht, omdat door verondieping der gronden van de *Krammerplaat* naar het vaarwater daarvan geen verder gebruik kan worden gemaakt; en

dat een hulplicht in de vereischte rigting op den *hoek van Bruinisse* of het zoogenaamde *Nieuwland* is geplaatst, ten einde daarmede als geleidelicht *het Zijpe* te kunnen aandoen, en waardoor het vaarwater van daar tot aan den *Noordwal* of bakenen van de *Oude Tonge* langs eene diepte van vier tot vijf vademen wordt bevaren.

's Gravenhage, den 27sten December 1860.

De Minister voornoemd,
J. S. LOTSIJ.

BERIGT AAN ZEEVARENDEN.

Lichttoren op Klein-Curaçao.

De Minister van Marine brengt ter kennis van belanghebbenden, dat, blijkens bekendmaking van den gouverneur van *Curaçao*, het licht van den *lichttoren* op *Klein-Curaçao*, wegens te doene herstellingen aan den lantarenkap, gedurende de maand *Februarij* 1861, met [illegible]

's Gravenhage, den 18den December 1860.

De Minister voornoemd,
J. S. Lotsy.

MARINE.

De Directeur en Kommandant der Marine te Willemsoord is voornemens op Vrijdag den 1sten Februarij 1861, des voormiddags ten 11 ure, in een der localen van het Directiegebouw, in het openbaar bij inschrijving te verkoopen:

de Vier voor 's Rijks dienst afgekeurde bekoperde houten Deuren, der Zeedoksluis van het Maritime Etablissement te Willemsoord.

De voorwaarden liggen ter lezing bij de Griffie van de Directie der Marine te Willemsoord.

Elken werkdag vóór en op den verkoopdag kunnen voornoemde Deuren bezigtigd worden.

De inschrijvingsbiljetten, op gezegeld papier, bevattende de koopsom in schrijfletters en den naam van den Inschrijver, zonder doorhalingen of bijcondities en door de gegadigden onderteekend, zullen vóór of op den bepaalden dag van den verkoop, des morgens vóór elf ure, vrachtvrij moeten bezorgd worden ter voorschreven Griffie.

Willemsoord, den 26sten Januarij 1861.

De Directeur en Kommandant der Marine,
D. Bijl de Vroe.

GEREGTELIJKE AANKONDIGINGEN.

*** Bij Acte, den 28sten Januarij 1861 voor den Notaris *G. J. C. van Vianen* te Amsterdam verleden, is tusschen *Gerrit Smelt*, Koopman en Reeder, en *Bernardus Joannes Smelt* Gz., zonder beroep, beiden wonende te Amsterdam, Oude Teertuinen, M 157, aangegaan eene Vennootschap omtrent Handels- en Reederijzaken, onder de Firma *Fredrik Smelt & Zonen*, welke Firma door beide Vennooten zal worden geteekend, doch alleen voor zaken deze Vennootschap betreffende en anders niet. Deze Vennootschap, die een aanvang neemt 1 Februarij 1861, zal eindigen 31 December 1870, zoodanig dat hij, die verlangen mogt dat deze Vennootschap alsdan zal eindigen, verpligt zal zijn ten minste zes maanden te voren daarvan aan zijnen Vennoot schriftelijk kennis te geven, bij gebreke waarvan deze Vennootschap telkens voor één jaar zal zijn gecontinueerd, tot zoolang zoodanige kennisgeving van zes maanden te voren zal hebben plaats gehad.

*** De Eerst-ondergeteekende, *Magdalena Henkemans*, Weduwe van den Heer *Wouter Cruyff*, wonende te Rotterdam, als eenige Erfgename van wijlen haren Broeder den Heer *Dirk Henkemans Azoon*, die den Handel in Geschilderde Meubelen, Houtwaren en Speelgoederen, onder de Firma *A. Henkemans* te Rotterdam, heeft gedreven, verklaart toe te stemmen, dat de Tweede Ondergeteekende de genoemde Firma blijft voeren bij de voortzetting van dien Handel voor zijne rekening, doch zonder eenige verantwoordelijkheid van haar Eerst-ondergeteekende.

En de Tweede Ondergeteekende, *Adrianus Cruyff*, wonende te Rotterdam, verklaart, dat hij den bovenbedoelden Handel alleen voor zijne rekening, onder de bestaande Firma *A. Henkemans*, van af den eersten Januarij 1800 een en zestig zal voortzetten.

Rotterdam, den 25sten Januarij 1861.

M. Henkemans, *Wed.* W. Cruyff.
A. Cruyff.

*** Blijkens Acte, op den 24sten dezer maand ten overstaan van den Notaris *Justus Everhard Clausing* en getuigen te Amsterdam gepasseerd, en geregistreerd, is tusschen de Heeren *Thomas Lowden Reinhold* en *Jan Eduard Stolberg*, beiden Makelaars, en wonende te Amsterdam, aangegaan eene Vennootschap tot het voor gemeenschappelijke rekening voortzetten van de Makelaardij in Tabak en daarmede verwante Artikelen, zoo als die tot heden door eerstgenoemde ten privé name is gedreven, welke geacht zal worden te zijn aangevangen 1 Januarij 186[illegible], om te eindigen ultimo December 186[illegible]. Zulks op en onder de Firma van *Reinhold en Stolberg*, welke door beiden zal worden gevoerd en geteekend, doch door niemand anders buiten hen, tenzij met beider uitdrukkelijke toestemming en dan niet anders als krachtens behoorlijke volmagt, en voorts niet mogen worden gebruikt tot het opnemen of ter leen geven van penningen bij derden, het zij à deposito, op beleening of prolongatie, noch tot het aangaan van borgtogten, teekenen van promessen of andere dergelijke bezwarende verbindtenissen.

J. E. Clausing, *Notaris.*

*** Bij onderhandsche Acte, van den 15den Januarij 1861, heeft de Eerst-ondergeteekende *IJ. Kuinders*, Chef van de Firma *Gebrs. Hendrichs & C°.*, wonende te Amsterdam, met den Tweeden en Derden Ondergeteekende onder genoemde Firma eene Vennootschap aangegaan, met bepaling: dat al de Ondergeteekenden het regt zullen hebben om de Firma te teekenen, doch alleen voor zaken daartoe betrekkelijk, dat de Vennootschap is aangegaan voor zes achtereenvolgende jaren, aanvang genomen hebbende primo Januarij 1861, en dat, bij gebreke van opzegging van een der Vennooten minstens één jaar voor het uiteinde van dit zesjarig tijdvak, de Vennootschap vervolgens voor eenen onbepaalden tijd wordt voortgezet, met vrijheid van opzegging aan ieder der Ondergeteekenden ten allen tijde, mits die opzegging alsdan schriftelijk en ten minste een jaar te voren plaats hebbe.

IJ. Kuinders.
A. M. J. Hendrichs.
J. Louis Kuinders.

TELEGRAPHISCHE BEURSBERIGTEN.

Woensdag 30 Januarij 1861.

Amsterdam.

	pCt.			
Nederl. Werkelijke Schuld.	2 1/2	62 7/8	63	—
Dito dito	3	75 15/16	76	—
Dito dito	4	98 1/4	—	—
Handel-maatschappij		—	—	—
Spanje	1 3/4	40 3/8	—	—
Binnenlandsche	3	47 9/16	—	—
Portugal, oude	3	45 3/4	—	—
Rusland, oude	5	102 1/8	—	—
Nieuwe	5	101	—	—
Hope	4	74 5/8	74 7/8	—
Stieglitz	4	74 3/4	—	75
Dito, 5de serie	5	83 3/8	—	—
Dito, 6de serie	5	94 13/16	95	—
Leening 1860	4 1/2	89 5/16	—	—
Oostenrijk, Metalliek	5	38 3/4	39 1/16	39 3/16
Dito	2 1/2	21 1/2	—	—
Zilveren	5	61	—	—
Nationalen	5	45 9/16	45 7/8	45 7/8

Londen, Consols	91 7/8	Antwerpen, Metalliek	—
Spanje	—	Spanje	48 1/8
Parijs, Fr. rente	67.95	Weenen, Metalliek	63.50
Spanje	40 7/8	Wissel Londen	152.90

DE ALGEMEENE COMMISSIE van Liquidatie der zaken van de voormalige Wees- en Momboirkamers, gevestigd te 's Gravenhage, doet, ter voldoening aan art. 8 der wet van 5 Maart 1852 (*Staatsblad* n°. 45), de onderstaande aankondiging betreffende de

VOORMALIGE WEESKAMER VAN DIRKSLAND.

Volgnommer.	ERFLATERS of uit wier nalatenschap de boedels ter weeskamer zijn opgebragt.	JAAR van het overlijden des erflaters.	JAAR van de opbrengst des boedels ter weeskamer.	ERFGENAMEN of ten wier behoeve de boedels ter weeskamer zijn opgebragt.	ZUIVER SALDO der boedels door de Algemeene Commissie overgenomen.	AANMERKINGEN.
1	Groef (Sacharias Adsz. van der)	Onbekend.	21 Jan. 1808	Gerrit van der Groef.	f 8.00	Gerrit van der Groef was de zoon van den erflater en van Jannetje Nattekaas, door wie de som van f 8 voor haar kind Gerrit, als uitkoop van vaderlijk erfdeel, ter weeskamer werd opgebragt. Tijdens de opbrengst was Gerrit ongeveer vier jaren oud.

En roept voornoemde Algemeene Commissie bij deze op allen die vermeenen op de voormelde gelden of geldswaarden regt te hebben, om zich op de wijze, bepaald bij de wet van 5 Maart 1852 (*Staatsblad* n°. 45), daartoe bij haar aan te melden.

's Gravenhage, den 29sten Januarij 1861.

De Commissie voornoemd,
F. F. Karsseboom, *Voorzitter.*
Ter ordonnantie van dezelve,
J. A. T. Cohen Stuart.

TE 'S GRAVENHAGE, TER ALGEMEENE LANDS-DRUKKERIJ.